

Stort intresse för socialt frikort

Att kunna tjäna pengar på småjobb utan att det kvittas mot försörjningsstöd kan hjälpa de mest utsatta till ett värdigare liv. Det visar utvärderingar från Danmark där personer långt från arbetsmarknaden kan ansöka om ett så kallat socialt frikort. Nu finns ett intresse för den danska modellen även i Sverige – det framkom vid ett seminarium i riksdagen.

– Socialt frikort är en reform som gynnar alla. Det ger människor i hemlöshet en möjlighet att göra bättre livsval, stödjer människor på väg ut ur hemlöshet och förebygger också hemlöshet, förklarade **Iben Nova Rask**, som bjudits in för att berätta om vad reformen betytt i praktiken.

Som projektledare har hon arbetat med socialt frikort i stadsdelen Vesterbro i Köpenhamn sedan det infördes 2019. Idag anställer hon personer med socialt frikort vid ett stort bostadsbolag, fsb. Erfarenheterna har generellt varit över förväntan. Det visar inte minst en [utvärdering gjord av den danska socialstyrelsen](#) av försöket i Vesterbro. I stadsdelen vistas många människor med allvarliga problem som hemlöshet, missbruk och psykisk sjukdom.

– Runt hälften av dem som beviljats frikortet kände sig värdefulla och upplevde gemenskap. De var stolta över att tjäna egna pengar och slippa tigga, fick mindre behov att skaffa pengar på andra, kanske farliga eller olagliga sätt, och upplevde stabilitet och struktur i vardagen.

Det förde också med sig mer energi och ro i vardagen, något som har stor betydelse, framhåller Iben Nova Rask:

– Socialt frikort handlar inte bara om harm reduction. När människor inte behöver kämpa lika mycket för att överleva ger det positiva ringar på vattnet. Man kanske inte slutar

missbruka helt eller blir psykiskt frisk, men det blir enklare att göra bättre val och ta sig an fler utmaningar i livet.

Efter en försöksperiod på sex år blev det sociala frikortet en permanent del av dansk socialpolitik vid årsskiftet 2024/2025.

I kontrast till de positiva resultaten i Danmark, vittnade övriga paneldeltagare om hur det svenska systemet snarare förhindrar än hjälper människor till en bättre livssituation.

– Det är klart att det är knäckande om det är första gången du arbetat på tio, tjugo år och lyckats tjäna tusen spänn och så kvittas allt mot försörjningsstödet, konstaterade **Fredrik Bergman** från [Street Minds](#).

Som representant för en ideell förening som jobbar för att skapa arbetsmöjligheter för personer i utsatthet, har han sett hur många hoppar av när de inser att det inte lönar sig att arbeta:

– Att hitta andra sätt till ersättning, som en trerättersmiddag, en arbetsjacka eller en tandundersökning, är usla lösningar. Det ger inte den tillfredsställelse som det innebär att så smått börja bli självförsörjande eller det medborgarskap som det innebär att vara med och betala skatt.

Ninja Larsson, enhetschef vid Bostad först i Stockholm, höll med:

– Det är dyrt att ha en lägenhet och de vi möter vill försörja sig, men det är en lång väg ut i arbete och ett fyrkantigt regelverk.

Precis som det finns människor som behöver stöd i form av en bostad, finns det de som behöver stöd för att komma ut på arbetsmarknaden, sa Ninja Larsson, och menade att det stödet behöver förenklas.

Terese Tess Lundberg, som tidigare levt i hemlöshet i 13 år,

var inne på samma tankegångar:

– Människor som levt länge i utsatthet är en svårmotiverad målgrupp. Det behövs snabba jobb, snabba belöningar för att bli motiverad att komma tillbaka till livet.

Att kunna ringa hem till mamma och berätta att hon jobbat, när det hände, var det en stor lycka , berättade Terese Lundberg.

Ninja Larsson, Iben Nova Rask, Terese Lundberg, Marcus Knutagård och Anna Fredriksson.

I flera andra europeiska länder finns möjlighet att tjäna lite extra pengar utan att lönen kvittas mot bidrag. Mest genomarbetad är [den danska modellen](#), berättade journalisten **Niklas Lindstedt**. I Danmark kan den som beviljats socialt frikort tjäna upp till 42 766 danska kronor under ett år utan att förlora bidrag. Vanligt är att det handlar om enklare jobb som att tvätta cyklar, städa eller utföra reparationer.

Hur kommer det sig då att Sverige inte prövat något liknande? Detta trots att studier år efter år pekat mot att reformer som denna skulle kunna minska utanförskapet. Förklaringar som framfördes under seminariet var: djupt rotade traditioner och en ovilja bland politiker att ta till sig social forskning.

- Om det jag sagt hade gällt medicinsk forskning hade man köpt det direkt, men det gäller inte sociala frågor som bostad och försörjningsstöd, sa **Marcus Knutagård**, professor i socialt arbete vid Malmö högskola, som länge forskat om hemlöshet.
- I Sverige ska man förtjäna bostad och stöd och då väljer man att inte lyssna på forskningen, sa han.

Både Marcus Knutagård och Ninja Larsson lyfte fram [Bostad först](#) som en positiv förebild. Modellen började i liten skala och har sedan växt. Om bara en kommun säger ja till att pröva en modell liknande socialt frikort, kan det ge positiva ringar på vattnet, menade de.

Ta gärna inspiration, men kopiera inte Danmark blint, dra lärdom av våra misstag också, inflikade Iben Nova Rask:

- Slösa inte pengar på ansökningsprocesser, utan låt de som vill ha socialt frikort få det och inlemma frikortet i skattesystemet. I Danmark avstår en del företag att anställa med socialt frikort, eftersom det innebär extra administration.

Seminariet om socialt frikort arrangerades av tidskriften Socialpolitik tillsammans med Street Minds och riksdagsledamöterna **Ulrika Westerlund** (MP) och **Camilla Mårtensen** (L).

Ulrika Westerlund sitter i socialutskottet och Miljöpartiet har tidigare motionerat om socialt frikort.

- Jag tänker att vi ska motionera igen. Jag tror att många kan se vikten av en sådan här reform och den innebär inte heller en jättekostnad. Men om det ska hända något beror nog mycket på om det finns ett engagemang utanför riksdagen. Därför är det glädjande att se att många föreningar och organisationer kommit hit idag. Det är viktigt att det skrivs om det här och att fler hör av sig till sina partier och lyfter frågan, säger hon.

Camilla Mårtensen, Liberalerna, sitter i arbetsmarknadsutskottet och är positiv till att undersöka en variant av socialt frikort i Sverige.

– Jag kommer att lägga en motion till mitt partis landsmöte i november om att utreda socialt frikort inom ramen för det som Liberalerna driver internt. Som företrädare för arbetslinjen tycker jag att alla som kan arbeta ska göra det. Det finns dock frågor vi måste ta ställning till i en svensk kontext. Här har arbetsgivare ett långtgående ansvar för sina anställda. Hur ska det fungera för den här gruppen?

I samband med seminariet lanserades även sajten socialtfrikort.nu, som ett led i att sprida kunskap och opinionsbilda för en liknande modell i Sverige.

Text: Jessica Rydén

Foto: Anders Löwdin

FAKTA om det danska sociala frikortet

Målgruppen är danska medborgare som lever i hemlöshet, med missbruk, just blivit drogfria och/eller lider av psykisk sjukdom.

Den som ansökt och fått ett beviljat socialt frikort får tjäna upp till 42 766 danska kronor utan att det beskattas eller dras av från annat offentligt stöd.

Jobben kan till exempel handla om enklare reparations- eller hantverksarbeten, städning eller lagerarbete.

Det är en helt frivillig insats och några sanktioner vid bakslag förekommer inte.

Idag har drygt 13 000 danska medborgare socialt frikort. 4 751 arbetsgivare har anställt någon med socialt frikort sedan starten 2019.